Ч. 51. Львів, второк 25. квітня 1922. Почтову належність оплачено гуртом. Рік I.

ГРОМАДСЬКИЙ ВІСТНИК

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 700 М.
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Швайцарії 5 фр. шв., Німеччині 75 марок, Чехословаччині 25 корон ч., Болгарії 50 левів, Румунії 50 лей. Австрії 1400 корон. Зміна адреси 50 марок польських.

ОГОЛОШЕННЯ:
Рядок дрібного друку або його місце в рубриці „Оголошення“ 40 М., в „Надісланім“, в „Оповістках“ і некрольоги 60 М. Між новинками і в редакційній части 100 М., на першій стороні 160 М. За дрібні оголошення 12 М від слова: товстим друком подвійно. В неділі і свята 50% дорозче.

Виходить о годині 7. рано.

Один прим. 30 Мкп.

РЕДАКЦІЯ, АДМІНІСТРАЦІЯ й ЕКСПЕДИЦІЯ: ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

Львів, 24. квітня 1922.

Ґенуенські іграшки.

Рапалійська умова між Німеччиною і Росією, котра погрожувала розбиттям ґенуенської конференції, не викликала ніяких рішучих наслідків. Виявилося, що з великої хмари впав малий дощ; темпераменти потахли, погрози розвіялися, бутні і гнівні міни розяснилися, а ціла справа стала одним з багатьох епізодів. Росію вповні виправдано, а Німеччину „покарано“ тим робом, що її представники не будуть брати участи в комісії для російських справ, бо — мовляв — Німці вже поладнали свої справи окремим договором.

Цікаве є становище Анґлії в цім ґенуенськім епізоді. Уся преса, особливо антантська і франкофільська з великим признанням для Анґлії розписується про те, як то Льойд Джордж, довідавшись про німецько-російську умову попав в безмежний гнів, як він просто хотів Німеччину й Росію викинути з Ґенуї та з тяжким трудом вдалось вгамувати його італійським представникам.

Вся ця писанина з одного боку вказує на людську наївність, а з другого на великі сценічні прикмети Льойда Джорджа. Критичний погляд на хід подій вказує тільки на одно, що Льойд Джордж знаменито відограв комедію до живого обуреного й обманутого, щоби вже 21. ц. м. перед журналістами з приманчивою усмішкою схарактеризувати справу німецько-російського трактату — як подію, котру можна уважати за полагоджену, а котра не буде становити дальшої перепони для праць конференції.

Ми можемо тільки подивляти гнучкість Льойда Джорджа. Без сумніву, німецько-російський договір перекреслив пляни британського премієра, одначе він готов жертвувати меншим, щоби осягнути більше Дві цілі були у нього, а саме стягнути до Ґенуї опорну Францію і її впертістю і неуступчивістю звільна ломити большевицьку буту і ароґанцію. Та скоро він побачив, що французька впертість може спричинити конференції непотрібні перепони, він одним махом пригнув Францію до своїх колін рапалійською умовою між Німеччиною і Росією.

Через увесь час трівання кризи Льойд Джордж грав ролю смертельно ображеного. Він, представник політики „перфідного Альбіону“, нічого не знав про німецько-російські коварства, Бенеш перший повідомив його про це і до тогож іще мусів заспокоювати англійського премієра, котрий просто відходив від змислів. Бенешеви вдалося вговорити Льойда Джорджа, щоб він вислухав арґументів і — натурально — він згодився. А опісля створити комісію, котра дошукувалася противорічности між рапалійським договором і версайським трактатом і, хоч вся французька преса трубіла про те, що цей договір валить версайський трактат, комісія очевидно нічого подібного не знайшла. Все скінчилося усмішкою Льойда Джорджа і привязанням Франції до воза анґлійської політики.

Також Німці добре відограли приділену собі ролю. Розуміється вони воліли би анулювати трактат з Росією, але находяться в примусовім положенню, бо Росія не хоче звільнити їх від принятих зобовязань. А большевицьких дипльоматів ніхто й не думає зачіпати. Вони стали екзотичною появою в Европі, з ними всі пацькаються, приязно поплескують по рамени, чарівливо й поблажливо усміхаються, коли Чічерін пускає єреси про загальне розброєння, коли Літвінов вичислює, кілько ще належиться Росії за Колчака, Денікіна і т. д., одним словом, як правдиві християне радіють наверненим грішником більше, як 99 ма праведниками.

А найцікавійше з того всього, що Польща, котра сповнює ту саму ролю при боці Франції, що Італія при боці Анґлії, руками й ногами держиться ґенуенської конференції. На нарадах великої й малої антанти міністер Скірмунт просто відходив від розуму на думку, що ґенуенська конференція може розлетітися. Він аналізував можливости, які зявилися би для Польщі з розбиття конференції, коли би Німці й Росія уступили з Ґенуї. Кошти цього уступлення заплатила би Польща, на котру кинулись би Росія й Німеччина. Тому він просив, щоби приноровити поміркованї методи і не доводити до крайности.

І цього голосу послухав Льойд Джордж, котрий за всяку ціну хотів укоронувати свою політику конференцією в Ґенуї, і осягнув свою мету. Він вже не лякається, всіх держить в своїй міцній жмені. Одночасно з тим він послідовно змагає до ревізії версайського трактату. Анґлійська ліберальна преса стверджує без обиняків, що з німецько-російським трактатом розпочалася ревізія версайського диктату.

Українські справи.

Українці в Америці.

Автентичні вістки що доходять до нас з Америки, вказують на те, що українське американське громадянство переходить внутрішну консолідацію в напрямі створення одноцільного національного фронту.

О скільки ходить о Українців у Зєдинених Державах, то одноцільний фронт є вже там д вершеним фактом і наслідки цього факту виявляються наглядно в пропаґанді справи незалежности Галицької Землі перед американським громадянством.

Пропаґанда нашої справи з Зєдинених Державах зорґанізована добре. Працюють в тім напрямі запомогові орґанізації, політичні клюби та новозаснована Ліґа американських ситезенів і жовнірів українського роду. Вкажемо тільки на масові протипольські демонстрації в Ню-Йорку і пікетовання польських консулятів в Ню-Йорку й Вашінґтоні. Про ці акти заговорила вся американська преса, поміщуючи знимки з пікетовання і обговорюючи прихильно галицьку справу. „Capitol Press Bureau“ у Вашінґтоні помістило річеві й гарні статті про Східну Галичину.

Галицька справа має бути порушена в американськім сенаті. З кінцем квітня, або з початком мая має відбутися Сойм американських Українців.

Настрій наших земляків за океаном протипольський. Петлюрівщину в якійнебудь формі там вірно оцінюють та осуджують. В інтересі нашої справи булоб бажане, щоби також і наші земляки в Канаді пішли слідами еміґрантів в Зєдинених Державах („У. Пр.“).

Виїзд Митрополита Шептицького до Бразилії.

Дня 16. марта виїхав Митрополит Андрій Шептицький з пристані Гобокен. Н. Дж., кораблем „Содерн Крос“ до Бразилії на візитацію тамошних українських церков. В Бразилії буде Митрополит Шептицький около три місяці, почім знова вернеться до Злучених Держав.

Велика Україна.

Голод і пошести на В. Україні.
(Докінчення.)

Як неминучий наслідок голоду ширяться по Україні всілякі пошести. Про причини їх поширення писали ми вище. Тут приводимо деякі дані про пошести на В. Україні. В 1920 р. захворіло на:

Плямистий тиф	609.000
Поворотний тиф	325.000
Черевний тиф	125.000
Холєру	11.228
Різачку (дезинтерія)	51 699

За перші девять місяців 1921 р. захворіло на:

Плямистий тиф	140.000
Поворотний тиф	260.000
Черевний тиф	100.000
Холєру	13.000
Віспу	35.000

Згідно з телеґрамою, яку ми недавно одержали, за останні два місяці 1921 р. захворіло на:

Плямистий тиф	7.600
Поворотний тиф	18.458
Черевний тиф	14.680
Не зясований тиф	5.513
Холєру	437

З того, що ми писали вище, легко собі уявити, що дійсне число хворих є значно вище, бо статистичний апарат В. України, як і инші державні апарати завдяки постійній горожанській війні і частій переміні урядів, яка мала місце на В. Україні, не має можливости зібрати абсолютно точні дані.

Треба додати, не входячи в детальні пояснення, що особливу увагу треба звернути на те, що на холєру, не дивлячись на зимні місяці, захворіло більш як 400 осіб в листопаді і в грудні. Це нечуваний факт. І коли не можна буде приняти самих крайних мір, то це дає підставу для найгірших проґнозів що до цього року. В. Україна це кольосальне гніздо всіляких епідемій, що являється джерелом постійної небезпеки для рознесення епідемії по всій Европі, а зокрема для сумежних з нею держав. Пособити Україні в її боротьбі з пошестями лежить в інтересах людности цілого світа.

До всього цього треба додати, що виснажене населення впало в глибоку апатію і почало менше і менше звертатися за медичною допомогою до лікарських установ і лікарів і цим певно треба пояснити те, що статистичні дані показують ніби то зменшення епідемії в 1921 р. проти 1920. Крім того треба додати, що ці цифри говорять переважно за тих хворих, які перебували в шпиталях, себто переважно за міське населення. Точних же даних за число людей перехворюючих по селах без всілакої медичної допомоги — ми не маємо.

Розуміється, що положення дітей на В. Україні є незвичайно важке. З 28,850 000 людей на В. Україні є дітей до 15 років 11 міліонів 156.000, в тім дітей до 4 років 3,661.000 і дітей від 4 до 15 років 7,495.000. По офіційним даним тепер на В Україні є над 700 тисяч сиріт і півсиріт. Біженців з голодних місцевостей Поволжа, які цею осіню спасаючись від голоду дома йшли на Україну, сподіваючись там найти засоби прожитку чимало спричинили збільшенню числа цих сиріт на Україні. Як ілюстрацію наведемо оттут один випадок, коли тільки з одного потягу, що з біженцями з Поволжа надійшов до Донецької ґубернії, знято 200 дітей, яких батьки померли в дорозі.

Ні уряд В. України, ні Український Червоний Хрест, ізза постійних політичних змін, що були там до 1920 р., не могли в повній мірі помогти цим дітям. Опікування дітьми є одно з кардинальних завдань для нашої батьківщини.

В початку минулого року на В. Україні було 600 дитячих захистів, де було 39.000 сиріт і 500 дитячих садків, де було 35.000 дітей. Вкінц

тогож году було вже 1791 дитячих захистів, де містилося 107.068 сиріт і 497 дитячих садків, де було 29.748 дітей. Майже всі захисти — урядові.

Коли появилися в першій хвилі біженці з голодних місцевостей Поволжа і В. України (а рух їх був часто стихійний), Український Червоний Хрест відкрив 20 харчових пунктів для дітей на всіх більш значних залізничих стаціях. Але на жаль вони можуть вадовольнити потреби тільки певної кількости дітей.

Останні звістки з В. України показують, в якій страшній ґеометричній проґресії росте там голод і його наслідки. В одній тільки Запоріжській ґубернії число абсолютно голодуючих людей виносить вже понад 1,100.000. За останні два місяці від голоду вмерло там 16 тисяч осіб.

В Херсонщині щодня умирає від голоду більш як 100 осіб. По деяких повітах офіційно встановлені випадки канібалізму. Число випадків холєри за послідні часи перейшло вже 1000.

Вище наведені короткі дані досить ясно малюють той страшний стан, який є тепер на В. Україні наслідком голоду і пошестей. Без скорої і широкої допомоги з закордону населення цеї, ще недавно такої багатої і цвитучої України, впаде жертвою виснаження від голоду і пошестей.

Радянська преса про німецько-совітський договір.

З Харкова доносять: Українська радянська преса обговорюючи договір, заключений в Рапальо з Німеччиною, вважає, що він анулює берестейський мировий договір. („Рпр.“)

Шевченківські свята.

Товмач.

Дня 7. ц. м. відсвятковано у нас 61 роковини смерти Тараса Шевченка. Вступне слово виголосив д-р Іван Макух, в якому представив Шевченка як народнього ґенія. Хор під проводом тов. Василя Яцева відспівав „Заповіт“ і „Вулицю“. Реферат „Шевченко як мученик і пророк поневолених рабів“ виголосив п. Степан Романюк. Деклямації: „Посланіє до живих і мертвих“ — п. Григорій Луцик; „Утоплена“ — тов. Маруся Пачковська; „Цикль поезій Шевченка“ — п. Кадайський Амвросій. На закінчення відіграв місцевий аматорський кружок драму Кобилецької „Чудовий перстень“. Саля була заповнена учасниками так з Товмача як і з околиці.

Чистий дохід в квоті 26.500 мп. призначено на фонд „Учітеся“.

Синевідсько виж е пов. Сколє.

Дня 19. березня ц. р. відсвятковано у нас свято в честь Народнього Пророка Тараса Шевченка. Заходом читальні „Просвіта“ і аматорського кружка улаштовано концерт в гарно прибраній салі читальні. На програму склались: хоральні співи під проводом місц. дяка Григорія Дикого-Диченка, який поклав богато праці і уміло вивів усі хорові продукції. Святочну промову виголосив проф. місцевого ґімн. курсу Осип Боднарович. Деклямувала учениця приготов. кляси Юлія Коваль: „Мені однаково“ — і уч. III. кл. ґімн. Семен Масний: Псалом XLIII. Обі деклямації випали дуже гарно. На закінчення відіграно сценічний образок Б. Л.: „Привид Кальнишевського“, а при кінці відспівав хор: „Ще не вмерла Україна“.

Велика саля була повна народу. Прибули гості зі Стрия, Сколього, Корчина, Побука, Стинави. Святочний настрій додав богато сил і надій на краще завтра.

Конференція в Ґенуї.

Приїзд делєґації ЗОУНР.

„Хвиля“ подає як певний факт, що дня 19. ц. м. прибула до Ґенуї українська делєґація з д-ром Петрушевичем на чолі.

Делєґація УНР.

Кромі делєґації ЗОУНР. — як пише „Хвиля“ з 23. ц. м. — прибули до Ґенуї представники уряду УНР. з Шульгином на чолі. Ця делєґація оголосила меморіял в справі України, в якім стверджує, що не може бути мови про господарську відбудову у Східній Европі, о скільки не буде упорядковане політичне положення на Україні. Український народ не допустить до експльоатації України совітами, натомісць Петлюра готовий визнати всі довги б. російської держави. Вкінці апелює меморіял до президії конференції, щоби усунено із складу російської делєґації представників т. зв. радянської України.

Німецько російський договір обовязує.

Радіо з Айльвезе подає, що напруження в Ґенуї, яке повстало наслідком підписання німецько-російського договору після переговорів належить вважати покінченим. Німецько-російський договір буде вдержаний в цілости та не буде предложений конференції ні до передискутовання, ні до розсліджения. До усунення непорозуміння причинився головно мін. Шанцер.

Нота російської делєґації.

Російська делєґація вручила представникам великодержав таку ноту: Російська делєґація розслідила з найбільшою увагою пропозиції союзних держав, а одночасно порозумівалася із своїм урядом. Теперішне економічне положення Росії оправдує вповні звільнення Росії від всіх зобовязань, а то в формі узгляднення її контрреклямації.

Російська делєґація готова приняти арт. 1., 2. і 3. згаданого анексу на таких умовах: 1) Воєнні довги мають бути зредуковані. 2) Росії буде уділене в як найкоротшім часі відповідне фінансове підпертя. Що до арт. 3, то з застереженням вичислених умов російський уряд був би готовий привернути давних посідачів до уживання знаціоналізованих або зареквірованих маєтків. У випадках, де булоб це неможливим, російський уряд був би готовий признати правні претенсії давних власників дорогою умови.

Російська делєґація хоче дати пізнати в ясний спосіб, що російський уряд не міг би взяти на себе якихнебудь зобовязань з титулу довгів, затягнених своїми попередниками, доки не буде урядово інтересованими державами визнаний де юре.

Маючи надію, що вичислені пропозиції признаєте вистарчаючою основою до відновлення дискусії, маю честь остати Вашим повільним слугою. Підп. Чічерін.

Справа визнання совітів.

Дня 21. ц. м. відбулося офіціяльне засідання політичного суб комітету при участи російських делєгатів. Представники Німеччини не взяли участи в засіданню. Барту заявив, що Франція не може визнати совітів безпосередно і негайно.

В дискусії забрав голос Чічерін і заявив, що совітська Росія приймає вповні ухвали в Кан і старався доказати, що ці ухвали передбачують визнання совітської Росії. Шанцер закінчив дискусію вказуючи на те, що осудження, чи російська відповідь годиться з ухвалами в Кан, чи ні, застережене знатокам.

Після цього зібралася комісія знатоків і ухвалила на англійську пропозицію, що визнання де юре совітської Росії в заміну за признання Росією передвоєнних довгів — виключене.

Французький протест.

Французька делєґація вислала до през. Факти протестуюче письмо проти змісту німецької ноти на ноту союзників.

Справа Грузії.

Уряд Грузії вислав до секретаріяту конференції відомість про бої, які розпочали совітські війська в Грузії. Цю відомість прочитано на засіданню політичної підкомісії і поручено мін. Шанцерови звернути увагу російському урядови, що під цю пору того роду бої є шкідливі для загального мира.

Відкриття заговору.

По донесенням з Ґенуї, тамошна поліція враз з агентами російської тайної поліції викрила заговір проти членів совітської делєґації. Підозрілі особи, що прибули до Ґенуї з Парижа і Берліна, арештовано на зал. двірці і відставлено примусово до місця їх постійного побуту. В місті арештовано кромі цього 10 мущин і 4 жінки. Вони приїхали на пашпорти, виставлені берлінською поліцією.

Справа східних границь Польщі в Ґенуї.

Кореспондент „Часу“ з Ґенуї подає вістку про нотифікацію ризького договору західним державам і зазначує, що при цій нагоді повинна бути розвязана проблєма південної границі.

Памятайте про пресовий фонд „Громадського Вістника“! — Жертви проситься слати до Краєвого Союза Кредитового у Львові (Ринок ч. 10.) на біжучий рахунок „Громадського Вістника“.

ИОГАН ҐОТЛІБ ФІХТЕ.

39)

Промови до німецького народу.

Переклав М. ЄВШАН.

(Продовження.)

Обі переплітаються взаїмо і одна без другої неповна та неужиточна. Вже хочби тому, що Німець досі дійшов до досконалости в образованню, і властиво він був до сього призначений в новому світі, припадає йому та сама задача і в вихованню; раз полагодивши сю справу, можна буде легко справитися з усіми иншими справами людства.

В такім отже відношенню дійсно стояла досі німецька нація до розвою людського роду в нові часи. Ще треба лише більше вияснити два рази вже кинену думку про природне походження тої нації, що именно в Німеччині всяка освіта вихолила від народу. Що справу поправи церкви поставлено передовсім перед народом, і вона удалася лише тому, що стала народною справою, ми вже бачили. Але треба ще далі показати, що той окремий випадок був не виїмком а правилом.

Німці, що остали вріднім краю, утрималися при всіх своїх чеснотах, що виросли колись на їх землі: при вірности, бадьорости, чести, простоті; але з образования до вищого і духового життя до них дійшло не більше, як годішнє християнство та його учителі могли принести далеко від них поселеним людям. Сього було за мало і тому вони осталися позаду своїх племінників, що вимандрували і були в дійсности хоробрими вправді та бадьорими, але все таки напів варварами. Тимчасом виросли серед них городи, основані поодинокими членами народу. В них скоро розвинулася кожда галузь освіченого життя до найкращого розцвіту. В них заведено вправді на малу скалю обчислений але все таки знаменитий горожанський устрій та лад, і від них щойно переходив образ ладу та його любов на решту краю. Їх широка торговля помогла відкрити світ. Їх союза боялися королі. Памятники їх будівельного мистецтва удержалися ще, не далися знищити століттям, потомки стоять перед ними з подивом та признаються в своїй власній безсильности.

Я не хочу порівнювати тих горожан німецьких середповічних городів з другими сучасними їм верствами. і питати що робили тимчасом шляхта та князі; але в порівнанню з иншими ґерманськими націями, поминувши деякий скравок Італії, якій одначе навіть в гарному мистецтві Німці не уступали, а в практичному мистецтві стояли від неї вище і були її учителями — поминувши отже ті скравки Італії, були німецькі горожане освіченими а ті варварами. Історія Німеччини, німецької могучости, німецької підприємчивости, винаходів, памятників духа є в тім часі виключно історією тих городів, а все инше, як нпр. застави краів та їх поновні викупи не варта навіть згадки. І той час є одиноким в німецькій історії, коли та нація стоїть в блеску та хвалі, на місці, яке їй належиться як матірному народови; з хвилею, коли князі ради свого лакімства та властолюбства зруйнували їх розцвіта, потоптали їх свободу хилиться все поволі по щораз глибшого упадку, поки не доходить до теперішного стану; коли одначе Німеччина хилиться до упадку, бачимо, що й решта Европи так само упадає, і не лише в своїм поверховнім блеску, але в самій своїй суті.

Рішаючого впливу тої в дійсности пануючої верстви на розвій німецького державного устрою, на поправу церкви, і на все, що колинебудь належало до німецької нації та від неї виходило за границю, ніде не можна заперечити і можна доказати, що все, що ще сьогодня серед Німців є гідним пошани, зродилося посеред неї.

А в яким духом та німецька верства працювала для того розцвіту та уживала його? З духом побожности, чесности, скромности, громадськости. Для себе самих вони мало потребували, для публичних підприємств вони не жалували безмірних коштів. Рідки десь колись вибивається та визначується окреме імя, бо всі були того самого ума і здібні до однакової жертви для загалу. Зовсім серед таких самих зовнішних обставин, що в Німеччині, повстали і в Італії вільні городи. Порівняймо історію обоїх; поставмо безперестанний неспокій, внутрішну сварню, а навіть війни, постійну зміну устроїв та пануючих в італійських городах супроти мирного спокою та згоди в німецьких. Що може бути яснійшим доказом, що тут мусіла бути внутрішна ріжниця в характері обох націй? Німецька нація є одинокою посеред новоевропейських націй, яка своєю горожанською верствою вже від століть виявила на ділі, що може витримати републиканський устрій.

(Продовження буде.)

У вшехпольській домені.

На днях счинилася у львівській дирекції шляхів подія, яка кидає ярке світло на пануючі відносини.

В ніякій державній інституції не розвелися до таких розмірів хорі відносини, як в цій вшехпольській домені. Гноблення українського елементу, – це головне завдання ріжних панків, які розсівшися на кермуючих стільцях, не числяться з ніякими оглядами чемности ні справедливости. До яких ексцесів доводять вони в своїм урядованню, свідчить наглядно отцей сумний інцідент:

На виконання одної більшої технічної роботи розписала дирекція конкурс будівничих, запрошуючи специяльно також одного з наших загально відомих цивільних інжінерів, якого фірма від кількох десяток літ, очевидно ще за австрійських часів —виконувала залізничому зарядови великі будівельні роботи і тішилася повним признанням державних чинників.

Запрошений наш будівничий подав свою оферту, яка виявилася найнищою із всіх наспілих оферт. Референтом цеї справи в дирекції шляхів був інж. Г, оден ще з давних австрійських урядовців, людина безкорисна, наскрізь чесна і справедлива, одним словом білий крук. Розслідивши оферту, поставив він на першім місці найнищу оферту солідної української фірми а опісля инші оферти в міру їхньої ціни. По справедливости повинен був дістати роботу інжінер Українець. З таким внесенням пішов інж. Г. до свого директора інж. Г., одного з тих вшехпольських світочів, про яких висше згадано. Цей почувши, що Українець має дістати роботу, порішив з місця віддати її другому, о 50 проц. дорощому, але за те польському оферентови.

Інж. Г., не знаючи причини такого зарядження, попрохав у свойого шефа оправдання його рішення з огляду на шкоду, яку воно принесе державному скарбови. Почувши таке домагання, скипів Г. гнівом і за всю відповідь кинув інж. Г. оферти в лице. Та на тім ще не скінчилося. Збентежений таким поведенням свого шефа чесний урядник запитав його, що це все значить? Тоді Г. стратив вже зовсім всяку міру чемности і ударив совісного інжінера в лице

Обиджений в своїй чести до крайности урядник післав цему оказови своїх свідків з домаганням направити заподіяну ним зневагу. Та свідки порішили, що Г. з огляду на свій вік не може володіти оружям. Інж. Г. як підчинений урядник жахається поступити на одиноку в тім випадку відповідну дорогу, а саме віддати справу судови, бо хотяй би там покарано його дикого шефа, то цей вийшов би звідтам як мученик за права сильніщого, а інжінер припечатав би свою дальшу долю.

Як віднеслися до цеї події власти? Робляться заходи, щоби затушувати цілу сю „неприємну" аферу і поладнати її тихцем паперовою або словною заявою п. Г. І мабуть на тім скінчиться, бо у обидженого інж. Г. є ще одно велике мінус, а саме він Жид, а його шеф Поляк! Це вже при сучасних відносинах зовсім нерівна партія. Пана Г. стріне мабуть всяке признання з боку вшехпольської мафії. Він дав фізичний доказ своєї кваліфікації на визначну кресову позицію.

З Волині.

В обороні права.

Відкритий лист до Пана Президента Союзу Народів.

Будучи покараний постановою Судді-Слідчого 2 округи повіт Ковель, з дня 7. лютого 1922 р., гривною в 4000 марок п. за змагання боронити моєї рідної української мови в суді, — я в законнім речинці, через адвоката д-ра Льва Ганкевича у Львові, вніс рекурс до Окружного Карного Суду в Луцьку, покликуючись при тому, що права українського народу щодо користування нашою рідною українською мовою в Польщі, виразно застережені були ще Версайським Трактатом, а пізніще й хочби конституцією польською з 17 березня 1921 року, а також у рекурсі свому зазначив, що на предмет вільного користування українською мовою

у нас на Волині мали місце й енунціяції представників найвищого польського уряду, як ото премієр-міністрів — Вітос, міністр внутрішних справ — Скульскі та инші, й — яко на свідків — покликувався на тих високих достойників польського уряду. Одначе Окружний Карний Суд у Луцьку на Волині той рекурс мій, яко нестійний, відкинув (що правда, зменшуючи накладену на мене слідчим судією гривну з 4000 марок п. на дві тисячи), не подаючи жадних мотивів такої постанови, лише повідомив мене про це на словах через поліцію.

Тоді, коли арт. 12. Версальського Трактату (початковий уступ котрого дослівно каже так: Польща згоджується на те, щоб постанови попередних артикулів відносно меншостей — расових, релігійних, по мові — становили зобовязання міжнародньої ваги й віддавались під гарантію Союза Народів. Їх не можна змінити без згоди більшости ради Союза Народів...) виразно застерігає всі права навіть меншостей в тогочасній Польщі, в її етнографічних границях (в мент складання Версальського Трактату), — в сучаснуж пору ми українська більшість Волині, землі суто-української, що значно пізніще без волі на це самого народу занята була Поляка·

Звертаючись шею дорогою до Вас, Пане Президенте, й просячи Вашої оборони, маю на меті

Марко Луцкевич, громадянин-Українець з Волині.

Кооперативний зїзд на Волині.

Після надлюдських зусиль (польська влада аж двічи не давала дозволу на скликання цего року кооперативного зїзду Волині у м. Рівне!) нарешті таки дозволений нам кооперативний зїзд у м. Кремінці. Зїзд — відбудеться 21—23 квітня. Бажано, щоби на той зїзд прибули й представники української кооперації з Галичини

Кооператор

Звільнення учителя.

Бувшого завідуючого українською школою в м. Матіві на Ковельщині, д. Магдича, котрий — після перетворення школи на польську — на деякий час був залишений, яко звичайний учитель, новим інспектором п. Серейком зістав тепер зовсім увільненим від праці.

Причинки до політики вшехполяків.

(Лист Романа Дмовского до редакції „Діла" 6.XII. 1909 і меморіял проф. Ст. Ґрабского до російського шефа ґен. штабу з грудня 1915.)

(Продовження.)

Между тѣмъ во Львовѣ и въ большинствѣ восточныхъ уѣздовъ довѣріе населенія къ русскимъ властямъ и симпатіи къ Россіи широкихъ массъ, руководящихся не политическимъ разумомъ, а непосредственными впечатлѣніями, быстро падали. Мѣрой пониженія этихъ симпатій служитъ фактъ, что когда въ началѣ русской окупаціи Львова продавалось въ денъ до 14.000 номеровъ „Слова Польскаго", въ февралѣ продавалось его едва до 3.000 номеровъ. Затѣмъ открытіе Вспомагательнаго Комитета и частныхъ школъ во Львовѣ вызвало снова извѣстный подъемъ духа. Но крайне вызывающее поведеніе Львовской полиціи въ послѣднія недѣли въ маѣ и іюнѣ с. г., устраиваемая ней вопреки Вашимъ запрещеніямъ охота по улицамъ города за интеллигентной публикой, чтобы требовать отъ нея „выкупа" подъ угрозой работы въ окопахъ, явный на глазахъ у всѣхъ грабежъ частныхъ квартиръ, все это вызывало всеобщее среди населенія негодованіе. Подъ вліяніемъ политически освѣдомленныхъ круговъ общества масса этого населенія держалась до послѣдней минуты лояльно, но въ глубинѣ души мечтала, чтобы ужъ поскорѣе возвратились „австрійскія власти и порядки". И никакая пропаганда не могла этому возпротиводѣйствовать, ибо одно ярко бросившееся въ глаза злоупотребленіе градоначальника потрило въ одинъ день результаты мѣсяцевъ самой тщательной политической работы. То же самое наблюдалось и во многихъ провинціональныхъ городахъ и уѣздахъ.

Причины этого прискорбнаго явленія сводятся къ слѣдующему:

1. Недостаточныя умственныя и нравственныя квалификаціи большинства чиновниковъ уѣздныхъ учрежденій, равно какъ и Львовской полиціи, грубое ихъ обращеніе съ населеніемъ, привыкшей къ вѣжливымъ формамъ и высшему образованію „старостовъ", а также — прискорбно сказать — рядъ злоупотребленій власти со стороны полицейскихъ чиновъ;

2. Отсутствіе единства въ администраціи, выразившееся въ двухъ направленіяхъ:

а) каждый начальникъ уѣзда велъ свою личную политику; одни изъ нихъ проводили на дѣлѣ основную мыслъ „освободительной войны" (уѣздъ станиславовскій, львовскій и др.) другіе же вели политику завоевателей и смотрѣли на населеніе, особенно на интеллигенцію, какъ на естественныхъ враговъ, которыхъ надо или запугать или купить. Людей самостоятельныхъ, обращавшихся къ нимъ съ достоинтвомъ, сознательныхъ гражданъ, встрѣчали они угрозами, отталкивая такимъ поведеніемъ лучшіе элементы общества отъ себя, а затѣмъ поневолѣ окружая себя личностями безъ характера, того типа, „который можно употребить ко всему";

б) вслѣдствіе недостаточной свободы дѣйствій и полномочій Генералъ Губернаторства, а постояннаго вмѣшательства въ управленіе Галиціи незнакомыхъ съ мѣстными условіями центральныхъ Петроградскихъ властей и политическихъ партій вышелъ рядъ яркихъ противорѣчій между провозглашенными съ самыхъ высокихъ мѣстъ лозунгами освобожденія славянъ отъ германскаго ига и возрожденія Польши, и на административной практикѣ.

Распоряженіе о языкѣ судопроизводства, закрытіе народныхъ школъ и гимназій, закрытіе лекцій въ университетѣ и политехническомъ институтѣ, устраненіе польскихъ надписей изъ улицъ всѣхъ восточно-галиційскихъ городовъ, устраненіе польскихъ національныхъ эмблемъ даже на частныхъ домахъ и надписей на памятникахъ польскихъ поэтовъ (памятникъ Мицкевича въ Золочевѣ), отказы пособій польскимъ крестьянамъ съ примѣчаніем что польскихъ крестьянъ въ Восточной Галиціи нѣтъ, отказы принимать польскія прошенія въ польскихъ городахъ какъ Львовъ Самборъ и пр. все это производило впечатлѣніе, что истинное стремленіе русской политики это поскорѣе уничтожить всю польскую и малорусскую культуру въ Галиціи быть можетъ не только въ Восточной, такъ какъ часть русской печати во Львовѣ заявляла далеко идущія притязанія на чисто польскія Ржешовъ, Жмигродъ, Горлицы, Ланцутъ.

(Продовження буде.)

Огляд французької преси.

(8—14 квітня 1922).

Париж, 15. квітня 1922.

„L' Information" з 9. IV. звіщає з Риму, що тамошні круги інтерпретують лист папи, а особливо його уступ про „ліс штиків", як алюзію до Франції.

„L' Echo de Paris" з дати 8. IV. „Заява папи руководиться виключно італійським поглядом, і може легко викликати непорозуміння з правительствами, які сього погляду зовсім не поділяють".

„Le Matin" з 9 IV. „Хто мав би бути сею підпорою? (себто Совітів з домаганням юридичного визнання). Німеччина, Польща, балтійські держави і Фінляндія визнали, правда, большевиків. Одначе поміч Німеччини вийшла би їм радше на шкоду, — а сумежні з Росією держави знаходяться в особливих обставинах, які позбавляють їх всякого впливу в загальнім конфлікті... Якщо в справі визнання Совітів Чехословаччина є неохоча, невтральні краї байдужі, а великі держави нерішені, то навпаки в справі розоруження безусловно утвориться величезний бльок, який поставить Францію і Польщу, а може також Югославію і Румунію в свого рода стан обжалования"...

„Le Temps" з 10. IV: „Слід зазначити, що деякі держави північної малої антанти (балтійського бльоку) бажають визнання Совітів, та що їх становище грозить ослабленням угруповання сил, на яких ми спираємося"...

„Le Temps" з 12. IV.: „Вчора зачався двобій між Францією з одної сторони, а Росією, підпираною менше або більше Німеччиною, Англією і Італією — з другої"...

(Уся права преса ставиться до ґенуенської конференції ворожо: „L' Echo de Paris" з 12. IV. взиває прямо до відкликання французької

делегації, бо мовляв, в найкращім випадку Франція може там, що найбільше, зберегти з трудом права, які вже посідає... Ліва преса, а головно „L' Oeuvre“ і „L' Ere Nouvelle“ критикують різко офіціяльну французьку політику з Генуї, бо вона веде, на їх гадку, до ізоляції Франції в опінії цілого світа, і приносить лише шкоду).

„Le Temps“ з 13. IV. звіщає, що Поанкаре приняв 11. ц. м. на авдієнції представників України і Грузії в Парижі.

„L' Ere Nouvelle“ з 14. IV. під написом: „Франція і доля Східної Галичини“ пише: „Екзекутивний комітет французького товариства Ліґи Націй приняв 20. марта ц. р. на засіданню, якому проводив п. Аппель, ректор париського університету, одноголосно резолюцію в справі Сх. Галичини, ухвалену 5. грудня 1921., французькою Ліґою прав людини. Згадана резолюція містить домагання утворення контрольного органу над польською військовою окупацією в Галичині, і негайної розвязки галицького питання шляхом визнання самостійности Галичини. Отся резолюція, одобрена вповні екзекутивним комітетом французького товариства Ліґи Націй, буде подана до відома французького правительства і Ліґи Націй“.

„Le Petit Parisien“ з 4. IV. (лише у виданню, призначенім для провінції) містить статтю п-ні Люізи Вейс про російські границі. Авторка пояснює, що лише мирові договори, підписані у Франції, мають забезпечену недоторкальність на ґенуенській конференції; не мають її одначе договори, заключені Росією з її сусідами — і тим самим питання ревізії постанов про европейські границі Росії остає отвореним. Опісля авторка описує подрібно західну границю Росії, з півночі на полудне; про Східну Галичину пише вона так: Границя Східної Галичини є давною границею Росії з Австро-Угорщиною. Східна Галичина, якої устрій досі невирішений остаточно антантою ізза численного українського населення, яке там живе, находиться сучасно під окупацією Польщі“.

Дописи з краю.

Товсте, пов. Скалат.

Загарбання шкільного будинку.

З усіх міст і місточок скалатського повіту одиноке Товсте мало IV. кл. школу з українською викладовою мовою. Школа містилася в двох будинках, з котрих оден з 3 салями віддала місцева шкільна рада, що складалася з самих Поляків, для польської школи. Пароховн, що запротестував проти цего і упімнувся о отворення школи з українською викладовою мовою, виточено слідство в полевім суді за мнимі виступи проти польської школи. Українську школу вправді отворено, але будинок з 3 салями забрали. Щоби це закріпити за собою і мати на будуче „stan posiadania“, повітова рада шк. візвала ради трьох громад належних до школи, щоб ухвалили віддання будинку для польської школи. Всі три ради супротивились цьому.

Прийшов новий наказ. Війти скликали до школи дня 26. марта ц. р. Поляків членів прибічної ради і перевели з ними потрібну їм ухвалу. Дня 28. марта ц. р. зібралася повна громадська рада в Товстім за відомістю війта а під проводом його заступника і заявилася проти ухвали байрату (ще й без членів Українців), відмовляючи байратови права переінтабульовання шкільного будинку. Про цю ухвалу повідомила суд в Грималові і повітовий виділ в Скалаті. Замість пошанувати ухвалу законного представництва громади, радним виточено слідство за нелеґальні тайні збори.

Людности в Товстім: 1007 Українців, 191 Поляків і 71 Жидів. Весь тягар відбудови і удержання школи на Українцях, а проте їх грішми поорудувано так, що будинок української школи має лиш одну салю зладжену і то за большевиків, тепер дали тільки підлогу. 7 вікон з української школи забрано до польської і ця має готових 3 салі.

Подібні змагання до відобрання шкільних будинків і в инших селах. Раштівці оперлись а Дубківці принукали.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Президент Петрушевич в Ґенуї.

Ґенуа, 21. квітня. (Від вл. кор.) Сьогодня ранком приїхав сюди президент Галицької Републики д-р Евгеи Петрушевич в товаристві посла міста Львова п. Ернеста Брайтера. Від кількох днів перебуває тут відомий український журналіст Володимир Степанківський з Льозани, який успішно помагає галицькій делеґації в журналістичній роботі. На руки президента Міжнародньої Конференції Де Факти наспіли зі всіх сторін світа сотки телеграм від Українців з протестами проти обсади Сх. Галичини.

Делеґація УНР.

Віденъ (ПАТ). „Н. Фр. Пр.“ доносить з Генуї 21. ц. м. Прибула там делеґація УНР. з париським представником Петлюри Шульґіном на чолі. „Н. Фр. Пр.“ запримічує, що замітне є, що Італія дала цій противбольшевицькій делеґації пашпортову візу, коли відмовила візи делеґації противбольшевицького союза російських економічних знатоків. Часопис пояснює це так, що Італії залежить дуже на відновї чорноморської торговлі.

Новий український часопис.

Луцък. (ПАТ.) З днем 1. червня ц. р. починає виходити тут український часопис „Волинський Літопис“, присвячений народнім, просвітним і економічним справам. Часопис видаватиме луцька „Просвіта“.

Переговори В. Вишиваного з представниками українських партій.

Віденъ (ПАТ). Н. В. Тґт. доносить з Берліна на основі інформацій Рпр., що В. Вишиваний переговорює з представниками українських партій. Мав він м. и. заключити договір з прихильниками Петлюри. Петлюра визнав Вишиваного майбутнім королем України.

Німецько-російський договір має мілітарний характер?

Бордо. (ПАТ.) Радіо. Як доносить „Дерніер Евр“, німецькі кореспонденти в Генуї зовсім не скривають, що німецько-російський договір має мілітарний характер. Наслідком цього може бути заатакування Франції, Польщі і Румунії.

Стріча міністрів війни Бельґії і Франції.

Бордо. (ПАТ.) Доносять з Брукселі, що міністри війни Бельґії і Франції стрінуться у второк в Кобленції, де відвідають американського ґенерала Елена. Міністри відвідають мостові причілки Дуісбурґ і Рурорт і віддадуть честь памяти пор. Ґраффа на місци його вбивства.

Тайні уступи нім. рос. договору.

Льондон (ПАТ). Кореспондент „Тайм-сів“ в Ґенуї, довідується що німецько-російський договір, заключений в Рапальо, містить пять слідуючих тайних уступів: 1) Німеччина зобовязується звернути австрійській Україні готівкою або в натурі 960 міл. франків, забраних підчас німецької окупації, 2) Німеччина звільнить 6000 російських Німців, 3) Німеччина зобовязується розвязати контрреволюційні організації, які істнують в Німеччині, 4) Німеччина противитиметься перевожуванню через її територію военних матеріялів, призначених для Польщі, Румунії, Естонії та для сукцесійних держав, 5) Росія уповажнює заведення Круппа виробляти гармати і военні матеріяли в значній скількости в залізних гутах в околицях Перму, Туґаньска і Тамбова.

Можливість війни збільшується.

Бордо (ПАТ). Бувший міністер праці Бейрнс обговорюючи в Бермінґем положення в Генуї, висловився з жалем про заключення німецько-російського договору. Він є думки, що ця подія зменшить значно вигляди дотичних вислідів конференції і буде шкідна, головно для заінтересованих держав. Зменшення успіху ґенуенської конференції означає збільшення виглядів війни.

Еспанько-німецький договір.

Ганове р (ПАТ). Німецька делеґація під проводом Штокгамера відїхала сьогодні до Мадрида в цілн заключення еспансько-німецького договору.

Італійський король в Ґенуї.

Бордо (ПАТ). Радіо. Король Віктор Емануель прибув на покладі корабля „Данте Аліґієрі“ до Генуї і видав бенкет в честь італійської делеґації.

НОВИНКИ.

— **П. Т. Довжники, які брали векслеві позички в часі безробіття в р. 1919,** зволять найдальше в квітни с. р. полагодити свої векслі, щоби охоронити себе перед величезними коштами судовими, які спричинює само вже запротестовання і заскарження векслів. Зараз в перших днях мая будуть всі неполагоджені векслі безумовно і невідклично заскаржені! П. Т. Ручителі зволять у власнім інтересі допильнувати, щоби довжники полагодили свої векслі ще конче в квітні с. р. в касі Земельного Банку Гіпотечного у Львові, ул. Підвалля ч. 7. — П. Т. Довжники нехай не чекають на поіменне листовне візвання, бо навіть і без попереднього поіменного візвання будуть векслі заскаржені. II. 2—3

— **Конфіската.** Вчорашне число (50) „Громадського Вістника“ з дня 23. квітня 1922. сконфіскувала прокураторія за один уступ в дописі „З Волині“ і за наголовок та два речення в другій з ряду новинці. (18).

— **Таки є цензура.** Телеґрами з Росії і України не сміють бути доручувані адресатам, заки не перейшли цензури. Почтові уряди тих місцевостей, де не має цензури, мають перетелеграфувувати депеші до Варшави в цілн піддання їх цензурі, щойно вертаючі з варшавської цензури депеші можна доручувати адресатам. (Пат.).

— **„Громадський Вістник“ — і судя Анґельскі.** Судд Анґельскі, який веде слідство проти українських студентів, заборонив дня 22. с. м. приносити арештованим студентам „Громадський Вістник“, а як причину подав, що „Гром. В.“ виступає проти польських властей. На замітку студентки унів. п-и Соні Панкевичівної, що денник переходить що дня польську цензуру, п. Анґельскі зволив зіритуватися.

— **„Молода Громада“.** В Коломиї появилося перше число двотижневника „Молода Громада“, часопису присвяченого справам молоді. Як видавець і відповідальний редактор підписує п. Степан Ткачук.

— **Нечувана!** В Жукові, пов. Бережани, місцевий парох о. Іван Завируха, користаючи з того, що є головою читальні „Просвіти“, винаймив читальняний дім на польську школу. Прямо неймовірне!

— **Багато галасу знічев'я.** Львівська польська преса підняла великий галас з приводу новинкарської нотатки про вуличну пригоду з гиплем. Цю нотатку інтерпретується як образу польського офіцерського корпусу. Ми далекі були від такого наміру. Фактом є, що таку нотатку принесено нам до редакції, а новинкар, не надто розбираючись в її змісті, в поспіху віддав її до друку. Не входячи в те, оскільки та нотатка відповідає дійсности, а кілько там прикрашуючих додатків її автора, зглядно „публичної опінії“ без огляду на становище польської преси, уважаємо своїм обовязком висловити свій жаль, що така нотатка появилася в нашім органі через поспіх і недогляд новинкаря.

— **Старостинська самоволя.** Читальня „Просвіти“ в Підгайчиках повіт Перемишляни згідно з обовязуючими, законними постановами назначила загальні збори на день 1. січня ц. р. повідомляючи про те 4 дні вперед староство в Перемишлянах. Збори відбулися назначеного дня — а доперва дня 23. січня ц. р, прийшла заборона. Та в тому не було би нічого цікавого, колиб політична власть не найшла провини опору проти власти а суд повітовий в Глинянах до ч. справи U 234/21 не зарядив карного доходження так проти старого, як і проти нового виділу. — Запитуємо цею дорогою „województwo“ в Тернополі, чи воно згідне з самоволею і шиканами староства, зглядно чи вийшла може яка новеля до політичного права з узглядненнєм звісної рецепти „Nie drażnić Ukraińców“.

— **Значуча демонстрація.** Польські власти допускають до того, що у Варшаві триває вже третий тиждень страйк дозорців, отже улиці й хідники представляють дуже оплаканий вид. Того нехлюйства не могла знести жінка анґлійського посла. Вона вийшла одного ранку в товаристві урядників амбасади святочно убрана і в білих рукавичках, та замела мітлою хідник і вулицю перед анґлійським посольством, манифестуючи тим робом „признання“ для польських порядків.

— **З хроніки бандитизму.** В лісі к. Підністрян п. Бібрка на переїзджаючих туди возом Зіньковского і Яскельского з жінками напало шістьох бандитів уоружених в кріси, револьвери та почали бити Зіньковского. На щастя сполошилися від крику коні та пігнали з возом так, що бандити остали по заду.

— **Українська хліборобська академія в Чехословаччині.** Робляться заходи оснувати в котромусь чеському місті хліборобську академію, на якій викладатимуть професори з київської академії.

Пригадка. Загальні збори Народної Лічниці у Львові відбудуться 26-го квітня (середа) ц. р. о год. 6. вечером в. льокали Міщанського Брацтва при улиці Руській ч. 3. I. поверх, а не як було попередно оголошено. при вул. Бляхарській ч. 11, I. — Просимо всіх прихильників сеї дуже потрібної гуманітарної інституції точно о означеній годині явитися і привести зі собою нових членів. — За Головну Раду: *Д-р Мирон Вахнянин. о. Леонтій Куницький.*

— **Тиждень „української дитини“ у Львові і львівськім повіті.** В часі від 21. до 28. мая 1922 включно уладжуємо тиждень української дитини. Отсим просимо у вище означенім часі не уладжувати ніяких концертів, представлень (за виїмком українського театру), забав то що, хиба на дохід „української дитини“. — Львівська філія українського краєвого товариства охорони дітей і опіки над молодю. 1-3

Видає і за редакцію відповідає Олекса Кузьма. З друкарні Спілки „Діло“